

Doğu Akdeniz Gaz Forumu ve Türkiye

Prof. Dr. Sema Kalaycıođlu

Doğu Akdeniz Gaz Forumu / Eastern Mediterranean Gas Forum (EGF), 2019 yılında Mısır, Kıbrıs Cumhuriyeti, İsrail ve Yunanistan tarafından hiçbir resmî sıfatı olmaksızın oluşturulan bir platformdu. Bu platform, Doğu Akdeniz’de doğal gaz bulan, çıkararak, ticarî hâle getiren, hala arayan ve bulma ihtimali olan ülkeler ile Total SA, Eni, Novatek ve Exxon gibi şirketler arasında anlaşmalar imzalayarak, taraflar arasında çıkar ahengi kurmaya hazırlanan bir kuruluş olması ve teknik bir stratejik ortaklığı, siyasetin gölgesine sokmaması gerekir.

Ayrıntıda Gizli Şeytanı Denetim Altında Tutacak Bir Kartel mi?

Nitekim 2019 yılı boyunca daha önce yapılan ve yeni yapılacak olan lisans anlaşmalarının ahenkleştirilmesi önem kazandı. Öyle ya, şirketlerin söz konusu ülkelerle standart metin üzerinde lisans anlaşmaları imzalaması, yapacakları arama, çıkarma ve aktarma faaliyetlerinde makul ölçüleri aşan fiyat farkları vermemeleri önemli. Ayrıca oluşturulduğu tarihte Ürdün ve Filistin temsilcilerinin de toplantılara katılması, üretici ve tüketici ülkeleri bir araya getirecek bir uzlaşma zemini olarak da mit verdi.

EGF 16 Ocak 2020’de uluslararası bir kimlik kazandı ve Fransa ile İtalya ye, ABD de daimi gözletmen olarak Forum’a katılmaya davet edildi. Fransa ve İtalya şimdi asil ye, ABD ve AB ise gözlemci yeler. Bu nedenle aslında EGF’nin şu andaki bileşimi ile Akdeniz Gaz Forumu / Mediterranean Gas Forum (MGF) olarak isim değiştirmesi iyi olur. Tabii ismi ne olursa olsun, EGF işbirliği nedir bilmeyen MENA (Middle East and North Africa) coğrafyası için, 2000’li yılların başından beri imzalanan ikili-üçlü deniz yetki ve münhasır ekonomik alanı anlaşmalarından bu yana ulaşılan en önemli aşama. Kendileri bu nedenle EGF’yi bir “Barış Projesi” olarak niteliyor.

Sanal İmzalar Ve Halisane Birkaç Niyet

15 Eylül 2020 de Fransa ve İtalya'nın da katılımı ile EGF anlaşması sanal olarak yeniden imzalandı. Merkezi Kahire'de bulunan yeni uluslararası kuruluşun amacı, bir kez daha üye ülkeler arasındaki görüşmeleri kolaylaştırması, çeşitli enerji konularında işbirliği yapılması ve en önemlisi İsrail'in Leviathan ve Tamar, Mısır'ın Zhor gaz alanlarından çıkan gazı güney Avrupa'ya ulaştırmak için deniz altı boru hattının ivedilikle döşenmesi için çalışmaların hızlandırılması olarak açıklandı. Deniz altı boru hattının döşenmesiyle tamamen ticarî hâle gelecek Doğu Akdeniz gazının üreticilerine kârlı, tüketicilerine de adil bir fiyat verebilmesi için zaman içinde EGF'nin bir üretim karteline dönüşmesine ve Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries) gibi bir görev ifa etmesine ihtiyaç duyulacaktır.

Şimdi imzalar sanal. Ama arkasındaki iki niyet halisane. Bunlardan ilkinin Doğu Akdeniz'i çevreleyen ülkeler arasında sektörel işbirliği olduğuna büyük önem atfediliyor. Hem kaynak israfını engelleyecek, hem teknolojik paylaşımı arttıracak, hem de barışa hizmet edecek olmasının önemi tabii büyük. İkinci niyet ise Batı Avrupa'yı Rusya'nın enerji kaynağı sultasından kurtarmak, Almanya'yı adeta Rusya'ya göbekten bağlayan Kuzey Akım (North Stream) 1 ve 2'nin maliyetini yükselterek, kârlılığını azaltmak. Bu galiba özellikle Fransa, İtalya ve gözetimdeki Avrupa Birliği (AB) için asıl stratejik niyet.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Forum'a gözlemci olarak katılmasının ise iki nedenden kaynaklandığını düşünürüm. Bir kere bu ABD'nin öyle sanıldığı gibi tası tarağı toplayıp Orta Doğu ve Akdeniz'den çekilmediğini göstermektedir. ABD bir anlamda İsrail-Mısır ve İsrail-Ürdün barış anlaşmalarının bugünlere erişmesinden kendine pay çıkarmakta haklıdır. Ayrıca özel olmakla birlikte büyük petrol ve gaz şirketlerinin ve ABD'nin âlî menfaatlerinin bölgede kollarını açması için de bölgede arz-ı endam etmesi normaldir. Zaten ikinci neden de ABD'nin, içinde Avrupa ve Türkiye de olmak üzere bu bölgeye sıvılaştırılmış doğal gaz (Liquefied Natural Gas- LNG) ihraç eden bir ülke olması ve bölgeden kaynaklanacak bir arz fazlasının, kendi LNG fiyatlarında düşmeye yol açmaması için, konuya kaynağında müdahale imkânı aramasıdır.

Türkiye'yi Devre Dışı Bırakan Tutum

En uygun piyasa koşullarını aramak, bir doğal kaynağı ortak kararlarla değerlendirmek ve refah fırsatı yakalamak, Kahire merkezli sanal toplantıdan kulağa hoş gelen siyasî söylemler oldu. Görüldüğü gibi bu noktaya kadar EGF'un Türkiye'yi dışlamak için herhangi bir niyeti olduğuna dair ipucu yok. Ama Akdeniz'de en uzun kıyısı olan Türkiye'yi dışlamak da neyin nesi? Birçok yorum Ankara'nın uzlaşmaz tutumu nedeniyle grubun içinde yer almadığını ifade etmekten geri kalmıyor.

Türkiye'nin Doğu Akdeniz kıyısında bulunan her bir ülke ile olan siyasî sorunlarının bu foruma katılmamasında amil olduğunu söylemek yanlış değil. Nitekim kuruluşu öncesi ve sonrasında EGF üyeleri ve Türkiye arasında yaşanan siyasi ve askeri gerginlikler, sonunda Türkiye'nin Forum'un dışında bıraktı. Buna rağmen ben geçen haftaya kadar İsrail'den Ankara'ya bir jest bekledim.

Ama sanal Kahire toplantısının en önemli gündem maddesi İsrail ve Mısır gazını Türkiye üzerinden değil de uzun bir boru hattı ile Akdeniz'in derin engebesinden geçirmek olunca Türkiye zaten dışlanmış oluyor. Bununla birlikte, çeşitli Türk şirketlerinin teknik toplantılara katılmasına bir engel olduğunu sanmıyorum. Şimdi bu aşamada artık beklentim başka. Acaba hâlâ *"Türkiye alternatif bir proje önerisi ile İsrail, Ürdün ve Mısır'a doğru beklenmedik bir manevra yapar mı?"* diye düşünmekten de kendimi alamıyorum. Bakalım zaman ne gösterecek!